

Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi

Araştırma Makalesi

Bir “Üst Sokak” Önerisinin Tasarım Süreci

Özgür YERLİ^{a,*}, Sinem ÖZDEDE^a, Sertaç KAYA^a, Simge ÖZDAL OKTAY^b, İrfan DURSUN^c

^a Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Orman Fakültesi, Düzce Üniversitesi, Düzce, TÜRKİYE

^b Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Mimarlık Fakültesi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Koçaeli, TÜRKİYE

^c Teğet Yapı Mimarlık Bürosu, Şerefiye Mahallesi Şehit Ruhsar Sokak No.2 Düzce, TÜRKİYE

* Sorumlu yazarın e-posta adresi: ozguryerli@duzce.edu.tr

ÖZET

Kamusal alanlar, bireyin ilk mekan algısını belirleyen, mekana dair deneyim ve anıları şekillendiren bir süreci tanımlamaktadır. Bu alanlar, kamu yapıları ve açık alanlar ile birlikte çevre ve sosyal davranışların sürekli etkileşim içinde olduğu mekanları temsil etmektedir. Bu çerçevede, meydanlar ile birlikte sokak ve caddeler, bireyler için yönlendirici ve birleştirici mekanlar olarak ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle, bu alanlarda yapılacak her müdahale, birey ve yapı çevre ilişkisi üzerinde önemli etkiye sahiptir. Günümüzde yaygınlaşan ve önem kazanan kentsel tasarım ve peyzaj tasarımı odaklı yarışmalar, bu bütünlüğü sağlamada önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan çalışma, İsmetpaşa Caddesi kentsel tasarım projesi üzerinden, kamusal alana yönelik tasarım müdahalelerinin, farklı kullanımlar arasındaki ilişkileri kuvvetlendirmedeki ve yoğun bir caddenin yaşanabilir bir mekana dönüşümündeki rolünü tanımlamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, ilk bölümde çalışmanın yöntemi ve kullanılan materyaller tanımlanmıştır. İkinci bölümde, analizler, bulgular ve “üst sokak” tasarım konsepti açıklanmış, son bölümde ise, kamusal alana yönelik tasarım önerileri ve sonuçlar tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Tasarım, Peyzaj, Kamusal Alan Tasarımı, Üst Sokak

Design Process of a “High Street” Proposal

ABSTRACT

Public space identifies a process, which specifies the individual’s sense of place, and forms memories and experiences in regard to locality. It also represents an interaction point between open spaces, environment and social behaviours. In this respect, streets and boulevards, along with public squares come to the forefront, since they have directive and integrative function for individuals. Therefore, every intervention in these spaces has an important effect on relationship between individuals and built environment. Urban and landscape oriented design competitions, which gained importance recently, came into prominence as an important tool to ensure this integrity. This study aims to describe the role of design interventions in public places on the relations between different land uses, and transformation of a former busy street into a liveable public place through Ismetpasa Street design project. Accordingly, the methodology and materials were introduced in the first section. In the second section, analyses, findings and “high street” design concept were demonstrated, and suggestions on public place and results were discussed as a conclusion.

Keywords: Urban, Design, Landscape, Public Place Design, High Street

I. GİRİŞ

KAMUSAL alanlar toplumun her kesimi tarafından yoğun olarak kullanılan alanlardır. Bu nedenle buralardaki peyzaj tasarım çalışmalarının toplumun her kesiminden kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeterlilikte olması beklenmektedir [1]. Kentsel kamusal alanların vazgeçilmez unsurları olarak meydanlar, parklar, bulvarlar, caddeler ve sokaklar sayılabilir. Bunlarla birlikte kente ait kamusal yapılar da o kentle bütünleşmiş kavramlardandır. Bir kentin en temel dinamiklerini barındıran meydan, cadde ve bulvarların, kamusal alanları ve yapıları birbirine bağlamak, kentlilerin ulaşımını ve iletişimi sağlamak gibi önemli görevleri vardır.

Kamusal alana tamamlayıcı ve esnek müdahalelerde bulunmak, kolektif belleği güçlendirebileceği gibi kent kimliği ile ayrılmaz bir bütün olan ve kültürel, politik süreçlere bağlı olarak devamlı değişen bu alanların sürekliliğini de sağlayacaktır. Böylece, bilinçli tasarımlar, kentsel mekanın sürekliliğinde oluşabilecek boşluklar giderilirken, yaşanabilir ve hareketli mekanlar yaratmayı da mümkün kılmaktadır [2,3].

Kentsel tasarım olgusunun, mimarlık, peyzaj mimarlığı ve iç mimarlığın tasarım çabalarına göre sıra dışı bir tür olduğu açıktır. Kentsel tasarımın insanlara iyi bir şekilde hizmet edebilmesi için, insan ihtiyaçlarını karşılanabilmesi gerekmektedir. Kamusal alanlar aynı zamanda bu mekanları kullanan insanların birbirleri ile iletişimi ve etkileşimini sağlamaktadır [4]. Kentsel tasarım boyutları şu şekilde sıralanabilmektedir: Morfolojik, algısal, sosyal, görsel ve işlevsel boyut. Tüm konfor, ulaşılabilirlik ve bağlantılılık, kullanılabilirlik ve sosyallik... Kentsel çevrenin görsel estetik karakteri sadece mekansal kaliteye bağlı değildir. Bunda aynı zamanda renk, doku ve tanımlı yüzeylerdeki detaylar da etkilidir [5].

Bu çalışma kapsamında ele alınan İsmetpaşa Caddesi, Uşak İli, Merkez ilçesinde yer almaktadır. Çalışma alanı oldukça yoğun bir kullanım sergileyen kentsel bir alan niteliğindedir. İsmetpaşa Caddesi üzerinde yer alan birçok kamu yapıları ve kamusal alanlar bu mekanın bir bütün olarak düşünülmesi gerekliliği fikrini doğurmuştur. Fakat mevcuttaki kullanım yoğunluğu, mevcut yapıların kendi yakın çevreleri ve kamusal alanlarla olan kurgusal ilişkilerindeki yetersizlikler, yaya ulaşımının bütünsel olmayışı noktasındaki sıkıntılar temel sorunlar olarak saptanmıştır. Bu çalışmanın ortaya konmasındaki temel amaç, bu sorunların ortadan kaldırılıp, etrafında bulunan kamu yapıları ve kamusal alanlar sayesinde özel bir komunda olması gereken İsmetpaşa Caddesi'nin bir bütün olarak ele alınması, kesintisiz ve konforlu yaya ulaşımının sağlanması, kent imgesi ve yaşamına olumlu katkı sağlayacak yaşanabilir mekanlar oluşturulmasıdır.

Sargın (2005)'a göre, gerek tasarlanması beklenen yapının, gerekse ona ilişkin bağlamların karmaşıklığı, tasarımcıyı zorlayan bir biçimde tanımlanır. Karmaşıklık hem işlevle, hem de tasarlanması istenilen çevresel verilerle ilintilidir. Ancak bilinmelidir ki, karmaşıklık, salt yapının mekan listesinin kabarıklığının çok daha ötesindedir ve kentsel ölçeğe taşınmış bir tasarım, tanımlı çevrenin maddesel niteliklerini zorlayan bir mecrada yeniden kurulmayı beklemektedir [6].

Anadolu kentlerinin kent imgesinin (kenti tanımlayan öğeler olarak meydan, sokak, avlu, insan ölçeği) ve kent kültürünün (kentlilik, kentli olma bilinci ve kentte yaşanan değerler, gelenek, görenek) unutulmasıyla kimliksiz, niteliksiz ve benzer karakterde mekanlar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenlerden dolayı kent meydanları, tarih boyunca kentlerimizin kimliğini ve kişiliğini ortaya koyan önemli bir kentsel yaşam odağı iken günümüzde taşıt meydanları veya otopark olarak kullanılarak özgün değerlerini yitirmişlerdir [7].

Temel prensipleri planlama ve tasarım olgularına dayanan mesleklerin ortak amacı ise insanlar için yaşanabilir mekanlar yaratma kaygısını gütmektedir. Bu amaca yönelik ve tasarım sürecini inceleyen bir çalışma Şişman ve ark. (2008) tarafından ortaya konuşmuştur. Çalışmada, Tekirdağ Valiliği Tören ve Park Alanı Peyzaj Tasarım Süreci işlenmiştir. Buna göre amaç ve sorunlar belirlenmiş, mevcut durumu saptamaya yönelik veriler toplanmış, bu veriler analiz edilmiş, sırası ile leke diyagramı, ön proje ve uygulama projesi üretilmiştir [8].

Çelikyay (2011) yaptığı çalışmada Bartın Üniversitesi Yerleşkesinde Rektör Konutu Tasarım Süreci ve Mimari Projesi üzerine eğilmiştir. Öncelikle yer seçimi ve arazinin ekolojik özellikleri irdelenmiş, temel yaklaşım olarak geleneksel mimari belirlenmiş, ihtiyaç programı oluşturulmuş, kat planları ve cepheleri, duvarlar, pencereler, süslemeler ve peyzaj düzenleme ilkeleri ile bir bütün olarak değerlendirilmiştir [9].

Erzurum Büyükşehir Belediye Binası Ön Bahçe Peyzaj Tasarım Çalışmasının Tasarım İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi başlıklı çalışmada Turgut (2011), literatür taraması aşamasını takiben veri toplama, inceleme, yerinde gözlem çalışmaları yapmıştır. Mevcut durum ve analiz çalışmalarından sonra tasarım kriterleri çerçevesinde değerlendirmelerde bulunmuş ve kentsel tasarımlarda mutlak surette ele alınması gereken başta kimlik oluşturma kaygısı ve kente yakışır alanlar tasarlama çabaları kent bütününde ele alınmalıdır sonucuna ulaşmıştır [1].

Çınar (2007), yaptığı çalışmada bir konut bahçesindeki peyzaj tasarım sürecini irdelemiş, bu sürecin alan envanteri, alan analizi, ideal işlev diyagramı, alansal işlev diyagramı, fikir planı, biçim bileşim, ilk ve son master planı aşamalarından oluştuğunu belirtmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, bütünlük kavramı bina karakterinin yanı sıra, insan ve çevre ölçeğine de bağlıdır. Bunun için kütlelerin, formların, yüzeylerin ve renklerin dengeli kompozisyonunu, gerek bitkiler arasında, gerekse de bitkiler ve mimari elemanlar arasında sağlamak gerekmektedir [10].

Demir ve ark. (2009) yaptıkları çalışmada Düzce Üniversitesi Yerleşkesi'nde yer alan yaya bölgesinin tasarım sürecini incelemişlerdir. Bu çalışma da diğerlerine benzer şekilde sorunun saptanması, mevcut durumu saptamaya yönelik verilerin toplanması ve analizleri, bu analizlerin değerlendirilmesi ve birbirleri ile ilişkilendirilmesi, tasarım ana ilkeleri dahilinde leke diyagramlarının oluşturulması ve son olarak avan, uygulama ve detay projelerinin üretilmesi biçiminde gerçekleştirilmiştir [11].

II. MALZEME veya YÖNTEM

A. MALZEME

Bu çalışmanın materyalini Uşak Belediyesi sınırları içerisinde yer alan İsmetpaşa Caddesi, Hükümet Meydanı, Tiritioğlu Parkı, Ulu Cami Meydanı, parkı ve yakın çevresi, Cumhuriyet Meydanı, Burma Camii Meydanı, parkı ve yakın çevresi ve İmparator Çay Bahçesinin bulunduğu alanlar oluşturmaktadır. Bu bölge aynı zamanda Hükümet Konağı ve Uşak Belediye Binasının da içinde bulunduğu, yoğun yaya ve taşıt sirkülasyonunun olduğu bir ticaret aksı konumundadır. Bu aks üzerinde ayrıca çeşitli kamu kurum ve kuruluşları, bankalar, açık ve yeşil alanlar yer almaktadır. Çalışmada ayrıca materyal olarak Uşak Kenti imar planı kullanılmış, çalışmanın aşamalarında ve çeşitli görsellerin oluşturulmasında Autodesk AutoCAD 2007, 3dsMAX ve Adobe Photoshop 7.0 programlarında yararlanılmıştır. Şekil 1'de çalışma alanının konumu verilmiştir.

Şekil 1. Çalışma alanının konumu

B. YÖNTEM

Çalışmanın yöntemini, tasarım sürecini ortaya koyan faktörler oluşturmuştur. İlk aşamada çalışma alanına ilişkin veriler elde edilmiştir. Bu kapsamda alana ve yakın çevresine ilişkin haritalar, fotoğraflar, doğal ve kültürel veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler çalışma alanının mevcut durumu da göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Bu noktadan hareketle ihtiyaç programı oluşturulmuştur. Bu aşamayı çalışma alanına ilişkin mevcut durumun ve problemlerin ortaya konulduğu analizlerin yapılması takip etmiştir. Konsept (fikir) çalışmasının ardından, tasarıma yön verilmiş ve ortaya konulan fikir çeşitli çizim, anlatım ve görsellerle desteklenmiştir. Çalışmadaki sorunların ortaya konması ve oluşturulacak fikre ışık tutması bakımından analizler özellikle önem arz etmektedir. Buradan hareketle çalışma alanı ve yakın çevresinde yer alan mevcut kamu yapıları ve kamusal alanları gösteren kentsel odaklar analizi, mevcut ve öneri yeşil alanların işlendiği yeşil alanlar analizi, yaya yoğunluklarını ve düğüm noktalarını gösteren yaya aksları analizi ve tasarıma yön veren izlerin, çizgilerin ifade edildiği tasarım aksları analizleri çalışılmıştır. Bu analizler sayesinde çalışma alanı bünyesinde yer alan odaklara, yeşil alanlara, yaya düğüm noktalarına ve projeye yön veren akslara ilişkin sorunlar ve çözüme katkı sağlayacak fikirler ortaya konulmuştur. Bu analizlere ait çıktılara bulgular bölümünde yer verilmiştir.

Turgut (2011), Şişman ve ark. (2008), Çınar (2007) ve Demir ve ark. (2009) yaptıkları benzer çalışmalarda aynı yöntemden faydalanmışlar, alan analizi ve verilerin değerlendirilmesi, mevcut sorunların saptanması, öneri fikir (konsept) geliştirilmesi, alan diyagramlarının oluşturulması, ön proje ve uygulama projelerinin üretilmesi aşamaları ile çalışmalarına yön vermişlerdir [1,8,10,11].

III. BULGULAR ve TARTIŞMA

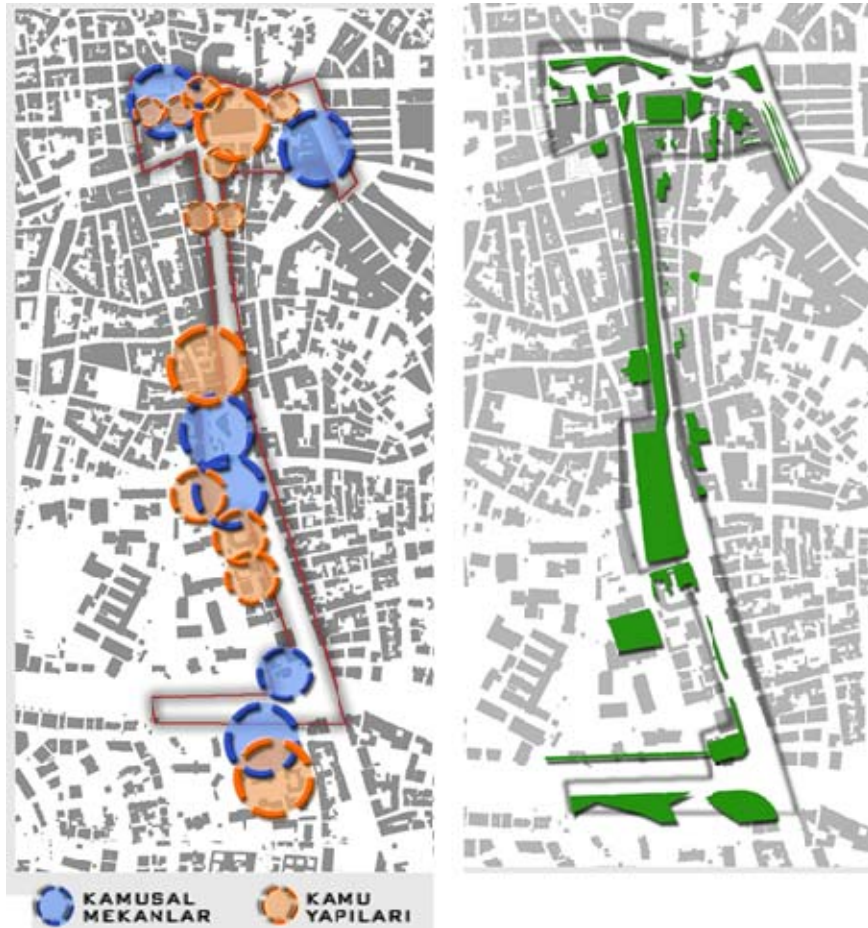
Çalışma alanı, bulunduğu çevre itibarıyla hem taşıt hem de yaya kullanımı açısından oldukça yoğun bir sirkülasyona sahiptir. Bununla birlikte mevcut çevresel durum incelendiğinde yapılaşmanın bitişik

nizamda olduğu ve yapı adaları arasında yer yer açık ve yeşil alanların yer aldığı görülmüştür. Çalışma alanı içerisinde yer alan trafik yoğunluğu önemli bir sorun olarak algılanmıştır. Kentliler yoğun araç trafiği nedeniyle yolun iki tarafında yer alan kaldırımda kısılıp kalmışlardır. Eldeki veriler ışığında çalışma alanına ilişkin sorunlar çözüm önerilerinin tespiti için bazı kavramlar şemalar geliştirilmiştir.

A. ANALİZLER

Şekil 2'de çalışma alanında yer alan kentsel odaklar ile mevcut ve öneri yeşil alanlar görülmektedir. Parklar, meydanlar gibi kamusal alanlar ile belediye, adliye, hükümet konağı gibi kamu yapıları kentlerin odak noktalarıdır. Çalışma alanı içerisinde bu odakların özellikle İsmetpaşa Caddesi üzerinde toplandığı dikkat çekmektedir. Milli Egemenlik Parkı'ndan Ulu Cami'ye kadar olan bu aksın önemi böylece daha da dikkat çekmektedir. Planlama kararı olarak kamusal alanların ve yapıların yer aldığı bu aks, tamamıyla kamunun kullanımına açılmalı yani kamulaştırılmalıdır. Şekilde mavi halkalar kamusal alanları, turuncu halkalar kamu yapılarını ifade etmektedir.

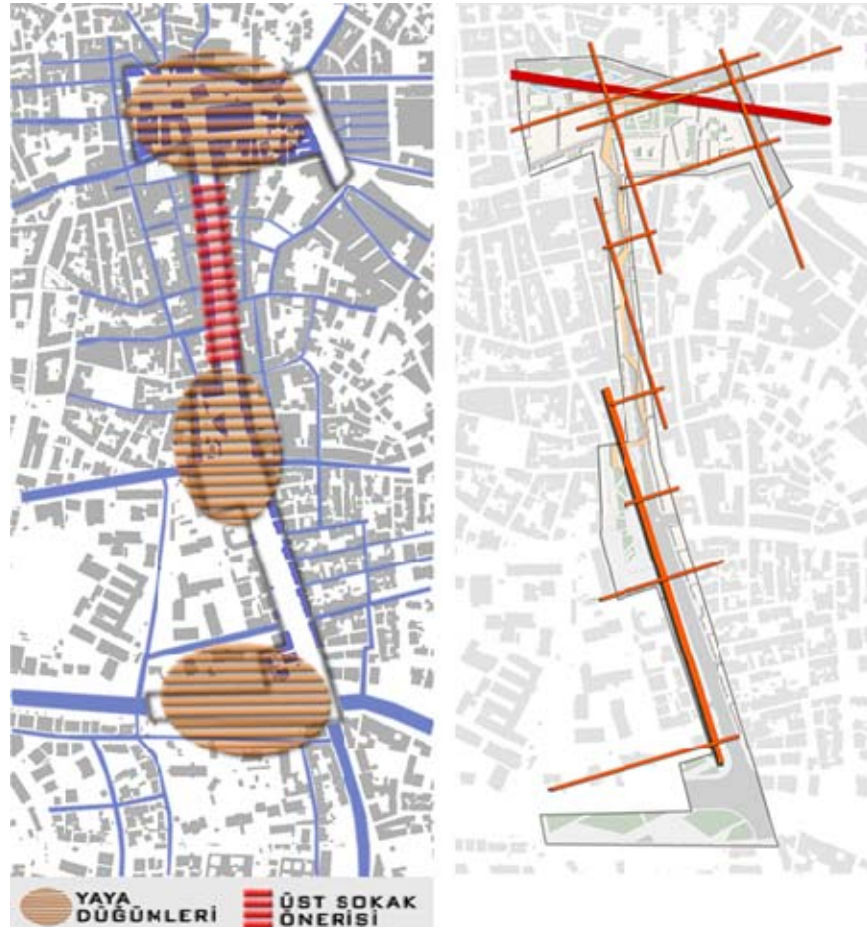
Yeşil alanlar; kentsel doku içerisinde, kentin gelişimini kontrol altında tutan; birleştirici ve ayırıcı işlevler üstlenen; kent genelinin bütünlüğünü sağlayan ve tüm bunların dışında varlıkları gereği kente başta ekolojik, estetik, rekreasyonel ve ekonomik olmak üzere birtakım özellikler kazandıran sistemler bütünüdür. Yeşil alanlar kentlerin/kentlilerin kuşkusuz en temel ihtiyaçlarındandır. Kentlere yeşil doku kazandırılırken bütünlük ve süreklilik ilkesi dikkate alınmalıdır.

Şekil 2. Kentsel odaklar ile mevcut ve öneri yeşil alanlar

Çalışma alanı içerisinde yer alan yaya hareketleri ve tasarıma yön veren aksların çıkış noktaları Şekil 3'te yer almaktadır. Çalışma alanı kentsel odaklar üzerinde yer aldığı için birçok sokak bu alana ulaşmaktadır. Çalışma alanının kuzeyinde yer alan kentsel sit alanı, güneyinde yer alan milli egemenlik parkı ve ikisinin tam ortasında yer alan Tirittoğlu Parkı ile Hükümet Meydanı, yayaların toplandıkları/dağıldıkları düğüm noktalarıdır. İsmetpaşa Caddesi hem bu mekanları hem de kentlileri birbirine kesintisiz ve engelsiz bağlamalıdır. Fakat mevcut durum incelendiğinde İsmetpaşa Caddesi'nin aslında kentlileri kuzeydeki belediye binası tarihi camilerle buluşturması gerekirken, üzerinde taşıdığı araç yoğunluğu sebebiyle bu işlevi yerine getiremediği görülmektedir. Bu sebeple yeni bir fikir olarak üst sokak önerisi geliştirilmiştir.

Alanda bulunan mevcut yapılar, ana ve ara yaya ulaşım akslarının oluşturulmasında çıkış noktası olmuştur. Özellikle İsmetpaşa Caddesi, Ulu Cami, Belediye Binası, Cumhuriyet Meydanında yer alan ara sokaklar gibi yapıların kaynak oluşturduğu çizgiler, bu yapıların arasındaki mekansal kurgunun ortaya konmasında rol oynamıştır.

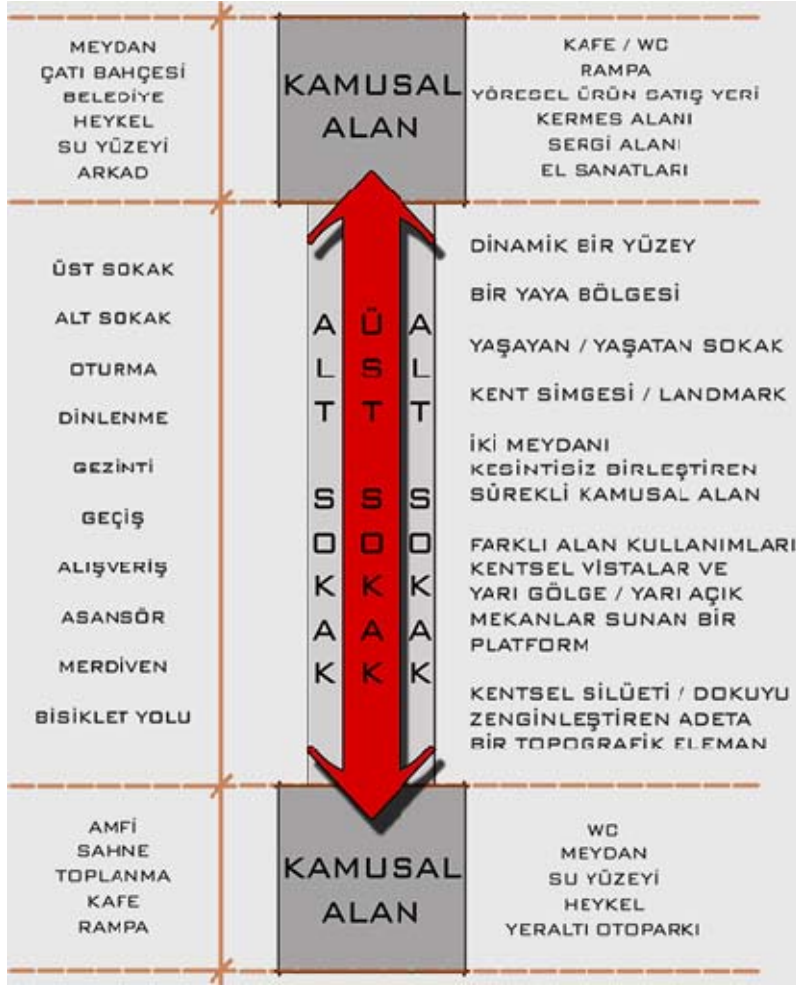

Şekil 3. Yaya aksları ve tasarım aksları

B. KONSEPT VE ÜST SOKAK

Analizler sonucu alınan kararlar doğrultusunda fikir planı (konsept) aşamasına geçilmiştir. Alanın sunduğu sorunlar ve olanaklar, ihtiyaçlar dahilinde değerlendirilmiş; estetik, işlevsellik ve yaşanabilirlik faktörleri ile birlikte ele alınmış sonuç olarak bütünsel ve süreklilik arz eden somut bir yapıya ulaşılmıştır. Tasarımın üst ölçekteki ana hedefi, kamusal alanları ve kentlileri birbirine kesintisiz ve engelsiz bağlamak kaygısını taşımaktadır. Bu noktadan hareketle İsmetpaşa Caddesi'nin daha optimum kullanımını sağlayacak bir yaya bölgesi oluşturmak adına üst sokak kavramı geliştirilmiştir. Böylece çalışma alanı, bu düşüncelerin somutlaştırıldığı ve sürdürülebilirliğinin sağlandığı; kentin tüm fiziksel ve sosyal kesimlerinden insanların kullanabileceği/ulaşabildiği bir “kamusal alan”a dönüştürülmüştür.

Şekil 4'te grafik olarak verilmiş olan kurgudan da anlaşılacağı üzere çalışma alanının kuzeyinde meydan, çatı bahçesi, belediye binası, heykeller, rampa, su yüzeyleri, kafe, tuvaletler, yöresel ürün satış yerleri, el sanatları merkezi, kermes ve sergi alanlarını barındıran bir kamusal alan; güneyinde ise amfi, sahne, toplanma alanı, rampa, kafe, meydan, tuvaletler, su yüzeyleri, heykeller ve yeraltı otoparkının bulunduğu bir başka kamusal alan önerilmektedir. Mevcut hali ile bu iki kamusal alanı birbirine bağlayamayan İsmetpaşa Caddesi, üst sokak sayesinde bu işlevini yerine getirmiştir. Üst sokak sayesinde dinamik bir yüzey, bir yaya bölgesi yaratılmıştır. Bu yaya bölgesi hem yaşayan hem de yaşatan bir sokak olma özelliğinin yanı sıra bir kent simgesine (landmark) de dönüşmüş durumdadır. Üst sokak işlev olarak kuzeyde ve güneyde yer alan iki kamusal alanı kesintisiz bir şekilde birbirine bağlamakta, farklı alan kullanımları, kentsel vistalar, yarı gölge, yarı açık mekanlar sunan bir platforma dönüşmüş durumdadır. Üst sokak aynı zamanda kentsel silüeti ve dokuyu zenginleştiren adeta bir topoğrafik elemana dönüşmüştür. Üst sokak aynı zamanda alt sokak kavramını da meydana getirmiştir. Üst ve alt sokak birbirinden kopmaz bağları bulunan bir bütün olarak ele alınmıştır. Bu ikili mekan, kentlilere oturma, dinlenme, gezinti, geçiş, alışveriş ve kenti farklı noktalardan izleme imkanı sağlamıştır.

Şekil 4. Üst sokak kavramı

Üst sokak, Tiritöğlü parkında bir rampa ile yükselerek başlayan, İsmetpaşa Caddesi boyunca devam eden ve belediye binasına sarılarak yine bir rampa ile sonlanan yaklaşık 500 metre uzunluğunda bir platformdur (Şekil 5). Böylece Tiritöğlü Parkı ve Hükümet Meydanı ile Cumhuriyet Meydanı ve belediye çevresindeki yayalaştırılmış alanlar arasında kesintisiz yaya ulaşımı sağlanmış olup mekanlar bütünleştirilmiştir. Üst sokak, genişliği sürekli değişen, içerisinde yeşil alanlar ve farklı kullanımlar barındıran bir platformdur. Bu özelliği sayesinde monoton bir yığın değil, dinamik ve sürekli bir niteliğe kavuşturulmuştur. Yüksekliği 4 metre olan üst sokağa, eğimi % 5 olan rampalar dışında İsmetpaşa Caddesi boyunca yer yer merdiven ve asansörler ile de ulaşılabilir.

Şekil 5. Çalışma alanı genel yerleşim planı

Üst sokağı oluşturan platformun yüksekliği ve mekan organizasyonu, ambulans, itfaiye gibi acil durum araçlarının geçişlerini ve hareket alanlarını engellemeyecek şekilde tasarlanmıştır. Üst sokak İsmetpaşa Caddesi'nin zaman zaman doğu, zaman zaman ise batı tarafındaki yapılara bitişik vaziyette devam etmektedir. Böylece aynı alt sokakta olduğu gibi konutlara, ticarethanelere ve kamu binalarına ikinci bir vitrin niteliği kazandırılmış, yaya sirkülasyonu alt sokakta olduğu gibi üst sokağa da taşınmıştır. Ayrıca üst sokak, yaz ayları için örtücü bir eleman görevi üstlenmiştir (Şekil 6). Alt sokakta farklı açılarla oluşturulmuş gölgeler alana dinamizm kazandırmıştır. Böylelikle üst sokak, bir geçiş mekanından çok dinlenme, gezinme, alışveriş gibi rekreasyonel faaliyetlere imkan sağlayan bir elemene dönüşmüştür.

Şekil 6. Üst sokak kesiti

C. DİĞER KULLANIMLAR

Açık yeşil alanlar açısından bakıldığında, çalışma alanındaki açık alan ağı, kullanıcıların alan içindeki hareket ve ulaşımını kolaylaştıracak fonksiyonel ve fiziksel alanlar sistemi oluşturacak biçimde tasarlanmıştır. Çeşitli aktivitelere ve tercihlere karşılık verecek nitelikte, etkileyici ve kullanılabilir açık alanlar yaratılmıştır.

Çalışma alanı içerisinde açık alan sisteminin birer parçası olarak bir büyük meydan ve çeşitli büyüklükte meydancıklar yer almaktadır. Bu meydanlar sirkülasyon hattı içerisinde birer geçiş noktası olmaktan öte ‘meydan’ teriminin özgün anlamını karşılayacak biçimde tasarlanmıştır. Meydanlar; havuzlar, su perdeleri, fişkıran su öğeleri, kolonatlar, üst örtü elemanları, vb. donatılarla yaratılan hareketli yapılarıyla aktif olarak kullanılan ve içinde yaşanan mekanlar olarak tasarlanmıştır. Meydan; toplantı/tören, konser, sokak tiyatrosu vb. sosyal aktiviteler yanı sıra; sergi, festival gibi organizasyonlar için de kullanılabilir yeterli alan büyüklüğü ve gerekli donatılara sahip olacak biçimde tasarlanmıştır (Şekil 7).

Belediye binasının iki katlı bölümünün çatısında oluşturulan yeşil alan, üst sokakla bütünleştirilmiştir. Kentliler, rampa ile zemine inebilecekleri gibi çatı bahçesine de ulaşabilmektedirler. Böylece, kamuya ait bir üst platform ile yine kamuya ait bir binanın çatısından (bahçesinden) yararlanabileceklerdir. Kamuya ait bir yapı, yeşil alana dönüştürülerek yine kamuya hediye edilmiştir.

Şekil 7. Önerilen kullanımlar

Mevcutta çalışma alanı içinden geçen fakat üstü kapatılmış olan bir su varlığı bulunmaktadır. Su yaşamın temeli, hayatın kaynağıdır. Sonsuzluğun ve sürekliliğin simgesidir. Su ögesini alandan uzaklaştırmak yerine onu kentlilerle buluşturmak gerekmektedir. Buradan hareketle alanın kuzeyinde yer alan cumhuriyet meydanında oluşturulan su yüzeyleri zeminle aynı kotta tasarlanmıştır. Bunun sebebi kentlilerin suyu uzaktan izlemek yerine onunla birebir temas edebilmeleri kaygısına dayanmaktadır. Su yüzeyinin formu ise sürekliliği çağrıştırmasının yanında ege bölgesindeki akarsuların menderesler çizerek S şekli formunda akışını simgelemektedir.

Çalışma alanının güneyinde yer alan ve üst sokak başlangıç noktası olarak nitelendirebileceğimiz, içerisinde amfi, kafe, wc vb. yapısal elemanların da bulunduğu alan eğimi % 5 olan rampa ile sağlanmaktadır (Şekil 8). Böylece engelliler için de engelsiz ulaşım söz konusudur. Başlangıç noktasında dönerek yükselen rampanın altında 65 kişilik kafe ve wc kullanımları yer almaktadır. Rampanın dönerek yükselmesi sonucu oluşturduğu ortadaki alan ise 1 m kazılarak küçük bir amfi kullanımına dönüştürülmüştür. Bu mekan toplanma-dağılıma hareketlerinin gözleneceği başlıca alanlardan biri özelliğindedir.

Şekil 8. Rampa, amfi, kafe, wc ve üst sokak ilişkisi

Çalışma alanı, yakın çevresinde yer alan açık-yeşil alan sisteminin bütünlüğünü sağlayan önemli parçalardan birisidir. Alanın bitkilendirilmesi, bu üst ölçek yaklaşımı uyarınca; alandaki varolan bitkisel yapı olabildiğince korunarak, yapısal unsurları destekleyecek kitle boşluk ilişkileri yaratmak ve alanın gölge alan ihtiyacını da çözecek nitelikte düşünülmüştür. Kendi içinde bir bütünlük ve sistem oluşturan bitkisel doku; alanın kentsel peyzaj tasarımı alanı olması dolayısıyla ve bu özelliğine denk düşen kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayabilmesi amacıyla oluşturulan geniş sert zeminlerle de bütünlüşmektedir. Bitkisel tasarımda kitlesele yeşil alanların yanı sıra temiz çim alanlar oluşturulmuştur (Şekil 9).

Şekil 9. Üst sokaktan görünüm

Pazar yeri ve sergi alanı, sadece belirli günlerde değil, her gün kullanılabilen aktif bir alandır. Haftanın farklı günlerinde, kıyafet, eliş, yemek gibi “yöresel kültür” lerin sergilendiği, fotoğraf, resim sergileri gibi görsel, müzik-heykel gibi plastik ve işitsel sanatların icra edildiği, kuru meyve-sebze satışının gerçekleştirildiği yarı açık bir mekandır (Şekil 10). Pazaryerinin üstünü örten sistem, yürüyerek çıkılabilecek eğimde tasarlanmıştır. Böylece mekan alt ve üst kısımlarda farklı alan kullanımına olanak sağlamakta ve aynı zamanda alanın kalbi niteliğini taşıyan İsmetpaşa Caddesi’ndeki platform ile de tasarım açısından bir dil birliği oluşturmaktadır.

Frederick (2009)’e göre doluluk-boşluk ilişkisi kuramı, figür-zemin ilişkisi kuramının üç boyutlu nesnelere bağlamındaki karşılığıdır. Bu kuram, katı cisimlerin yerleştirilmesiyle mekanların en az

cisimler kadar önemli olduğunu savunur. Mekan planlama, mekanların işlevsel gereksinimlerini karşılayacak şekilde örgütlenmesi ya da düzenlenmesi olarak tanımlanabilmektedir. Bu düzenleme gerçekleşirken, tasarımın ardındaki fikir ne kadar özgün olursa beğenilme şansı da o kadar yüksektir [12]. Bu çalışma ile elde edilen bulgular Frederick (2009)'ün bahsettiklerinin pratik yansımalarını taşımaktadır. Önerilen kullanımlar sayesinde hem üç boyutlu elemanlar arasında bir kitle boşluk dengesi yaratılmış hem de mekana mevcut haline oranla çok daha fazla işlev kazandırılmıştır.

Bu çalışmanın bulguları Lynch (2010)'ün, bir kentin imgesini oluşturan elemanlardan yolları tanımlayış şekilleri ile de örtüşmektedir. Lynch'e göre uzamsal karakteristik özellikler, belirli bazı yolların imgesini güçlendirebilmektedir. Bazen de yollar, yapısal nedenlerden dolayı önem kazanmaktadır. Bununla birlikte sürekliliği olan ve tanımlanabilen yollar, işlevsel bir gerekliliktir [13]. Bu çalışmanın çıktıları ile Lynch'in bahsettiği gereklilik ve işlevler sağlanmaktadır.

Şekil 10. Pazar yeri ve sanat sokağından görünüm

IV. SONUÇ

Çalışma alanı, kentin en önemli taşıt ve ticaret akslarından biri olmasının yanısıra, hükümet konağı ve belediye binası gibi kentin en önde gelen kamu yapıları da bu alanda yer almaktadır. Kullanımlardaki çeşitlilik tasarım sürecinde önemli bir potansiyel oluştururken, kamusal alanların bir bütünlük arz etmemesi ve devamlılığının olmaması, yaya ve taşıt sirkülasyonu açısından önemli bir sorun yaratmaktadır. Bu endişe ile tasarım sürecinde, tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerileri ve gelecekteki uygulamalara yön verecek tasarım fikirleri geliştirilmiştir.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda geliştirilen üst sokak fikri ile simgesel bir yapı unsuru kullanılarak İsmetpaşa Caddesi'nin farklı ve yeni kullanımlara kavuşturulması ve kamusal alanların kesintisiz bir şekilde bütünlük duygusunu yansıtarak birbirine bağlanması amaçlanmıştır. Kamusal alanlar ve farklı kullanımlar alt ve üst sokak bağlantıları ile güçlendirilirken, odak noktaları ve dinamik topografya ile hareketli ve yönlendirici bir sokak dokusu yaratılmıştır. Bu yaklaşım, yaşanabilir ve canlı bir kent parçası yaratmada önemli bir adım oluşturmaktadır. Bu çalışmanın çıktıları aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir:

- * "Üst Sokak" kavramı mimari bir yapı unsuru ile somutlaştırılmış ve kente simge kazandıracak bir unsura dönüştürülmüştür.
- * Mevcut hali ile yoğun kullanım sonucu tanımsız ve birbirinden kopuk olan mekan ilişkileri bir düzene sokulmuştur.
- * Mevcut hali ile araç trafiğinin ön planda olduğu İsmetpaşa Caddesi, yaya öncelikli bir kentsel kullanım alanına dönüştürülmüştür.
- * Üst Sokak sayesinde mekana yeni işlevler ve farklı alan kullanımları kazandırılmıştır.

Sonuç olarak, kent merkezlerinde, kentli ve diğer yerel paydaşlar için yapılacak çalışmalar, görsel ve fiziksel kalitenin artırılmasına ve kent imgesi ve yaşamına olumlu katkı sağlayacak mekanlar oluşturulmasına yönelik olmalıdır. Bu doğrultuda estetik, fonksiyonellik ve sürdürülebilirlik ilkelerini bünyesinde barındıran çağdaş çözümler sunulmalıdır. Öneri alan kullanımları belirlenirken, kente yaraşır, doğal-kültürel unsurları bütünleştiren, yapısal ve bitkisel dokuyu bir arada ve uyum içerisinde sunan, kentin kimliğini vurgulayan, estetik değerler taşıyan, kentlilere aidiyet duygusunu hissettiren mekanlar yaratma kaygısı temel belirleyici olmalıdır.

V. KAYNAKLAR

- [1] H. Turgut, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, **12 (2)**, (2011), 185-198.
- [2] H. Lefebvre, *The Production of Space*, Blackwell Publishing, Londra, (1991).
- [3] D. Hayden, *The Power of Place*, MIT. Press, (1997).
- [4] M. Carmona ve S. Tiesdell, *Urban Design Reader*, Architectural Press, Elsevier (2007).
- [5] M. Carmona, T. Health, T. Oc ve S. Tiesdell, *Public Places Urban Spaces The Dimensions of Urban Design*, Architectural Press, Elsevier (2006).
- [6] G.A. Sargın, *Kentsel Programı Tasarlamak. Planlama Dergisi*, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını. Sayı: **33**, ISSN: 1300-7319, (2005).
- [7] M.N. Özer ve M.A. Ayten, *Planlama Dergisi*, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını. Sayı: **33**, ISSN: 1300-7319, (2005).
- [8] E.E. Şişman, A. Korkut ve B. Etili, *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, **5(2)**, (2008) 119-129.
- [9] S. Çelikyay, *İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi*, ISSN: 1309-9876, **1(1)**, (2011) 11-22.
- [10] S. Çınar, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri B, **58(1)**, (2008), 73-90.
- [11] Z. Demir, H. Müderrisoğlu, Ö. Yerli, S. Özdede ve G.A. Kesim, *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, I. Ulusal Batı Karadeniz Ormanlık Kongresi Bildiriler Kitabı, **(1)**, (2009) 232-240.
- [12] M. Frederick, *Mimarlık Okulunda Öğrendiğim 101 Şey*, YEM Yayınları, (2009).
- [13] K. Lynch, *Kent İmgesi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, (2010)